

**miljøpartiet
dei grøne**

bømlo

MILJØPARTIET DEI GRØNE

BØMLO

VALPROGRAM FOR 2015-2019

KVEN ER DEI GRØNE?

Miljøpartiet Dei Grøne har eit medmenneskeleg samfunn i økologisk balanse som mål. Økonomien skal underordnast sunne og berekraftige prinsipp og fremje fred og rettferd både lokalt og globalt.

Me tek mål av oss å utforme ein heilskapleg politikk for notid og framtid, basert på tre grunnleggjande solidaritetsprinsipp; solidaritet med andre menneske, solidaritet med framtidige generasjonar, og solidaritet med dyr og natur.

Me har fokus på miljøvern og berekraftige løysingar, og set samspel mellom menneske, natur og biomangfald i sentrum for politikken.

Livskraftige lokalsamfunn, i hovudsak basert på lokale ressursar, er ein viktig føresetnad for å nå måla våre.

KLIMA OG MILJØ

KLIMA

Konkrete tiltak og aktive handlingsval er viktigare enn nokon gong for å stoppe pågåande klimaendringar. Både politiske reguleringar og den makta me alle har til å velje miljøvennlege løysingar i kvardagen er viktige. Dei Grøne har fokus på livskvalitet framfor aukande forbruk. Me ynskjer at Noreg skal visa i praksis at eit berekraftig samfunn er positivt - til beste for alle. Ein framtidsretta politikk krev nytenking og endringar på mange felt.

Miljøpartiet Dei Grøne vil gje Noreg ei fornybar framtid. Bruk av olje, gass og kol står i dag for hovuddelen av dei menneskeskapte klimaendringane, og vil ikkje kunne vere grunnlaget for ei framtidig berekraftig forvaltning av jorda. Bømlo er ein «oljetung» kommune, der mange av innbyggjarane arbeider direkte eller indirekte i næringar knytt til denne industrien. Det vert difor naudsynt med smidig overgang til meir framtidsretta industri og næringsliv på Bømlo.

Miljøpartiet Dei Grøne på Bømlo vil:

- Ha ein gjennomgåande grøn og berekraftig politikk for Bømlo kommune
- Utarbeide ny klimaplan for Bømlo kommune
- Stille krav om at klimaplanen vert fylgt opp
- Setje ned eit eige utval til å utgreia konsekvensar av klimaendringar for Bømlo kommune
- Setje som mål at alle kommunale einingar, som rådhus, skular, barnehagar m.m. , vert miljøsertifisert
- Setje krav til fornybar oppvarming i bygg kommunen leiger
- Utvikle energispareplanar for alle kommunale bygg
- Arbeide for å få ein eigen klimarådgjevar i Bømlo kommune

NATURVERN

På Bømlo har me kort veg til naturen. Natur og grøntområde er viktig både for trivsel og livskvalitet, men òg for psykisk og fysisk helse, og det er difor viktig å forvalta naturen på ein god måte. Miljøpartiet Dei Grøne har som utgangspunkt at menneske ikkje står heva over naturen, men er ein del av han. Vern av biologisk mangfald krev vern av leveområder og då er det ein føresetnad at me klarar å la enkelte av naturområda våre vera frie for inngrep.

Menneskelege aktivitetar utryddar no plante-, fiske- og dyrearter i større og større grad. Dette skjer òg i Noreg, og stadig fleire artar vert truga. Det må takast omsyn til biomangfald i utbyggjingsaker.

Bømlo skal framleis vera ei øy der ein både nyt og nyttar naturen.

Miljøpartiet Dei Grøne på Bømlo vil:

- Kartlegga naturtypar og biologisk mangfald på Bømlo
- At offentlege planar tek omsyn til naturtypar og biologisk mangfald på Bømlo
- Vera svært restriktive til byggjing i landbruksareal, strandsone og naturområder
- Utbetra eksisterande vegnett i staden for byggjing av nye trasear
- Betre opningstidene ved SIM i Hollundsdaalen
- Unngå bruk av plantegifter. Dette gjeld ikkje berre i landbruket, men òg i skjøtselen av offentleg eigedom og langs offentlege vegar

LANDBRUK OG TRYGG MAT

Den reelle sjølvforsyninga i Noreg minkar. Utmarka gror igjen, og stat og kommune går ikkje av vegen for å leggja den beste matjorda under asfalt og betong. Det har blitt stadig vanskelegare for bøndene å leva av inntektene på garden, og dei fleste bøndene som er att på Bømlo kan nærast reknast for idealistar – det er andre ting enn god timeløn som driv dei. Dette har resultert i lågare sysselsetting i landbruket og nedlegging av både små og store bruk. Miljøpartiet Dei Grøne meiner at bondeyrket framleis er av dei viktigaste, og at gjennomsnittsbonden må få vesentleg betre tilrettelegging for drift.

Det lokale landbruket må produsera trygg mat med minst mogleg slitasje på natur, klima og ressursar. Med trygg mat meiner me mat som ikkje inneheld helse- eller miljøskadelege stoff. Det er viktig at maten vert produsert på ein berekraftig måte, der ein nyttar dei naturgjevne vilkåra og det lokale ressursgrunnlaget. Utviklinga i landbruket nasjonalt og internasjonalt er skremmande. Me får stadig nye rapportar om dyr som er berarar av antibiotikaresistente bakteriar. Dette skuldast fôring med vekstfremjande stoff og for mange dyr per kvadratmeter. Me vil arbeida for ein trygg matproduksjon der vekstfremjande stoff i fôr er forbode og der dyrevelferd får meir fokus. Matvarer som inneheld antibiotikaresistente bakteriar skal ikkje førekomma.

Det er viktig for bømningane med eit levande landbruk som kan produsera kortreist og trygg mat. Småskalaproduksjon må kunna marknadsførast og omsetjast i den lokale marknaden. Miljøpartiet Dei Grøne vil arbeida for at det på Bømlo vert betre kontakt mellom bønder og forbrukarar, og generelt meir open forbrukarinformasjon om maten me et. Me vil fremja nisjebutikkar, samvirkelag, parteigarlandbruk, gardsutsal og matnettverk som minskar avstanden mellom bonde og forbrukar.

Miljøpartiet Dei Grøne på Bømlo vil:

- Kartleggja all dyrka og potensiell dyrkbar jord
- Arbeida for ein nullvisjon for nedbyggjing av matjord. Tungtvegande samfunnsinteresser eller behov på garden må vera einaste unntak
- Auka talet på aktive bruk på Bømlo ved å leggje betre til rette for og støtte bønder og småbrukarar
- Arbeida for å auka bruken av lokale utmarksbeiteressursar
- Leggja til rette for meir parteigarlandbruk og kolonihagar
- Støtta lokal matproduksjon og system for sal av denne, slik som Bondens marknad
- Arbeida for å redusere kasting av mat
- Ta omsyn til dyrevelferd, trygg og kortreist mat ved kommunale innkjøp
- Arbeida for at økologisk mat skal verta lettare tilgjengeleg i lokale butikkar

FISKERI OG HAVBRUK

Havområda rundt Bømlo rommar enorme naturverdiar og viktige ressursar. Fiskerinæringa er ein arbeidsplass og kulturberar, som er eit grunnlag for berekraftig næringsverksemd og matproduksjon i framtida. I dag tillèt styresmaktene stadig vekst i oppdrettsnæringa utan å stille tydelege miljøkrav. Dette påfører samfunnet store tap i form av ureining av fjordar, vassdrag og økosystem, og er ein kritisk trussel mot sjøaure og villaks.

Miljøpartiet Dei Grøne vil jobbe for å gjere dagens ureinande oppdrettsnæring til å bli ei rein næring for framtida, ved til dømes å utvikle lukka anlegg, som løyser problem med rømming, lakselus og utslepp. Dersom produksjonen i næringa skal oppretthaldast må òg fôrråvarene som vert nytta vere berekraftige. Me vil difor arbeide for ei oppdrettsnæring som ikkje bidreg til overfiske, og me vil hindre at lakseføret vert dyrka på areal som kan nyttast til menneskemat.

Ureininga frå oppdrettsanlegga rårar i særskilt grad sårbare fjordar og vassdrag. Bømlo er i risikosona med vår vakre skjergard. Me meiner at fiskeri og oppdrett må produsere trygg mat med minst mogleg slitasje på natur, klima og ressursar. Produsentane må gjerast i stand til å ta ansvar for god kvalitet, levere varer lokalt og bidra til ei berekraftige næring.

Miljøpartiet Dei Grøne på Bømlo vil:

- Arbeide for strengare krav til oppdrettsnæringa, der eit alternativ er lukka anlegg
- Fremje lokal produksjon av mat ved å styre offentlege innkjøpsavtalar mot lokale leverandørar og lokal produksjon
- Sikre trivsel hjå oppdrettsfisk, mellom anna ved å innføre lågare maksimumsgrenser for talet på fisk i kvar merd
- Oppfordre til lokal satsing på utnytting av alger og annan vegetabilsk sjømat
- Oppretta fiskerisamvirke etter modell frå landbruket, med vekt på foredling og distribusjon av lokal, fersk fisk
- Fremje lokal landing av fisk og andre produkt frå næringane, slik at større delar av verdiskapinga skjer lokalt, og vegen til forbrukaren vert kort
- Lokalsamfunna må takast med i forvaltinga av dei marine ressursane

GRØN SAMFERDSLE

Eit grønt samfunn må ha eit berekraftig transportsystem. Den grønne samferdslepolitikken handlar om å redusera transportbehovet, om å ta i bruk ny teknologi og om å leggja til rette for eit godt og mangfaldig kollektivtilbod. God samferdslepolitikk må òg vera god miljøpolitikk. Miljøpartiet Dei Grøne vil difor prioritera dei transportmåtane og dei køyretya som slit minst på miljøet og natur. Me vil kjempa for å halda på fordelane ved bruk av elbil. Dette er viktig for å få eit skifte til miljøvenleg transportteknologi. Natur- og miljøomsyn må vega tungt ved trasèval for nye vegar, sykkelstiar og fortau, og fortau må byggjast ut langs heile vegen.

Me vil ha ein kommune med innbyggjarar som sykklar og går, dette er bra både for klimaet og folkehelsa. Me vil difor ha eit nett av sykkelvegar, og dette må inkluderast i planlegginga og gjennomføringa av «Bømlopakken». På den måten vert sykling over større avstandar praktisk og trygt, og det vert enkelt og trygt for born på veg til skule.

Miljøpartiet Dei Grøne på Bømlo vil:

- Arbeida opp mot fylke og stat for å halda på fordelane med elbilar
- Arbeida for fleire offentlege ladepunkt for elektriske bilar, og for at mange fleire parkeringsplassar vert reservert for dei
- Arbeida for betre korrespondanse mellom buss- og båtruter
- Fase ut bussar som nyttar fossilt brennstoff og gå over til bussar med miljøvennlege framdriftssystem (t.d. biodrivstoff eller elektrisitet).
- Arbeida for at drosjar og kommunale bilar tek i bruk meir miljøvennlege framdriftssystem
- Auka kosting, brøyting og vedlikehald av sykkel- og gangvegar/fortau
- Byggja ut gang- og sykkelvegar/fortau slik at alle får ein trygg skuleveg på Bømlo
- La delar av bompenginntektene gå til sykkelvegar og kollektivtilbod
- Arbeida for fleire og tryggare sykkelparkeringsplassar, både ved store verksemder, ved skulane, ved butikkar og ved trafikknutepunkt som Gassasundet og Føyno
- Fase ut salting av vegar til fordel for oppvarma sand og andre miljøvennlege alternativ

LIVSKVALITET

LIVSKRAFTIGE BYGDER

Me vil leggja til rette for at lokalsamfunna på Bømlo skal ha livskraft og vera gode stader å bu. Dette er òg ein del av det grunnleggjande synet me har på samfunnet, at det må byggjast nedanfrå og opp, ikkje ovanfrå og ned.

Miljøpartiet Dei Grøne vil at skaparkrafta og engasjementet hjå mennesket skal vera drivkrafta i økonomien vår. Me ynskjer å gje eit mangfald av små, lokalt baserte verksemdar, entreprenørar og samvirkeføretak større rom.

Me ser folkeavrøysting som ein god metode for å sikre lokal variasjon, best mogleg løysing og størst mogleg lokal deltaking. Me er mot samanslåing med andre kommunar - me meiner det skapar for stor sentralisering.

Den lokale identiteten og samarbeidsviljen er ofte sterk i bygdene. I desse levande bygdene treng me skular, butikkar, møtestader og varierte arbeidsplassar. Innbyggjarane og næringslivet på desse plassane må ha tilgong på viktig infrastruktur, utan at det kostar meir enn i meir sentrale strøk.

Miljøpartiet Dei Grøne vil jobbe for at grunnleggjande infrastruktur som veg, straum og post vert tilrettelagt basert på lokale ressursar og behov, slik at lokal busetnad og samferdsel vert mogleg. Slik vert nærleik til skule, butikk og møtestader viktige føresetnader for livet på Bømlo.

Miljøpartiet Dei Grøne på Bømlo vil:

- Sei nei til samanslåing med andre kommunar - me meiner det vil skape for stor sentralisering, og gå utover våre flotte og levande bygder på Bømlo
- At samanslåing av kommunar må avgjerast lokalt
- Arbeide for at politiske avgjerder som betyr mykje i kvardagslivet må takast så nær dei det gjeld, som råd er
- Ha lokalbaserte politi- og lensmannskontor, som har kjennskap til og engasjerer seg i nærmiljøet
- At alle asylmottak skal drivast av det offentlege eller ideelle stiftingar og organisasjonar, og ikkje leggjast til avsidesliggjande område utan høve til integrasjon i eit fungerande lokalsamfunn
- Verne om dei mindre og lokale skulane der desse er viktige møtestader og livsnerve i lokalmiljøet
- Styrke lokale næringar og fremje lokal vareproduksjon
- Skape fleire sosiale møteplassar i nærmiljøa, og gjere lokale i skular, kommunehus, ungdomsklubbar og aktivitetshus meir tilgjengelege
- Gi frivillige organisasjonar gratis eller rimelege møtelokale

HELSE

Miljøpartiet Dei Grøne vil ha ein langsiktig og heilskapleg politikk, og ynskjer å leggja til rette for god fysisk og psykisk helse. Då er det viktig å ha ei sterk skulehelseteneste og sterke helsestasjonar. I tillegg treng Bømlo ein god og synleg frisklivsentral, som skal vera eit verktøy for å førebyggja livsstilssjukdommar. Me ynskjer å støtta aktørar som tilbyr ulike lavterskeltilbod, samt arbeida for fleire helsefremjande arbeidsplassar. Me vil leggja til rette for at dei med redusert arbeidsevne kan få jobba med tilpassa, meningsfullt arbeid.

Me vil auke ressursane til psykisk helsevern, slik at ein får tilfredsstillande behandling og oppfølging. Dette gjeld òg om tilstanden er knytt til eit rusproblem. Førebyggjing av rusproblem og psykiske sjukdommar må prioriterast.

God fysisk og psykisk form er viktig både for unge og gamle. I eldreomsorga vil me arbeida for best mogleg helse lengst mogleg.

Eit grønt og mangfaldig Bømlo vil også vera eit sunnare Bømlo. Me ynskjer å styrkja barne- og ungdomsidretten og gjere det enklare å vere syklist på Bømlo. Miljøpartiet Dei Grøne vil satsa på førebyggjande helsetiltak, og styrkja helse-, pleie- og omsorgstenesta. Me vil leggja vekt på å sikra høg kompetanse for alle som arbeider i helse- og omsorgssektoren. Me vil leggja til rette for dagleg mosjon som gange, øg sykling og meir kontakt med naturen. Me vil støtta tiltak som skal stimulera til friluftsliv, særskilt tiltak retta mot born.

Miljøpartiet Dei Grøne ser naturen sin eigenverdi, og at den er ei svært viktig kjelde til opplevingar og menneskeleg trivsel. Friluftsliv i seg sjølv har ein påviseleg og positiv påverknad for både fysisk og psykisk helse.

Miljøpartiet Dei Grøne på Bømlo vil:

- Setje fokus på førebyggjande helsearbeid
- Etablera ein sterk og omfattande Frisklivsentral
- Leggja til rette for stadar der eldre kan møtast, drive sosial aktivitet, trening og oppleve naturen
- Arbeide for å sikre bevararar på sjukeheimar og i omsorgsbustader tilgong på trening og trim, gjerne ved eit fast tilbod frå fysioterapeut
- Støtta og styrkja friluftstiltak, særleg retta mot born
- Støtta arbeid med rydding av stiar og løyper i naturen, som både funksjonsfriske og personar med redusert funksjonsevne kan nytta
- Sikre permanent plass på sjukeheim for sjuke og eldre når dette er til det beste for dei
- Leggje til rette for at alle innbyggjarar kan få bu heime så lenge dei ynskjer det, og tilbydast tilstrekkeleg heimeteneste der det trengst
- Sikre korttidsopphald for dei som treng det
- Arbeida for at kommunen følgjer opp tiltaka for kommunehelsetenesta i "Pasientsikkerhetsprogrammet – I trygge hender"
- Byggja offentlege toalett til bruk ved populære turløyper og strender

BORN OG UNGE

Oppvekst må sjåast i eit heilskapleg perspektiv.

Samfunnet si viktigaste oppgåve er å sikre at barn og unge utviklar seg til skapande menneske med sjølvtilitt og sjølvvinnings og med forståing og vilje til å ta ansvar for seg sjølv og sine omgjevnadar. Ein trygg oppvekst legg det avgjerande grunnlaget for eit godt liv. Ein god offentleg skule skal vera hjørnesteinen i skulesystemet og tilby både pedagogisk mangfald og tilrettelegging for kvart eit born. Nærskuleprinsippet er eit viktig utgangspunkt for at born med ulike bakgrunn skal møtast og læra å respektera kvarandre. Me ser samstundes verdien i pedagogiske alternativ utanfor den offentlege skulen og meiner at desse er viktige bidrag for å ivareta alle behov. Ein god skule er basert på at barnet vert anerkjend som sjølvstendig individ. Skulen er òg ein eigna arena for å lære born å vere medmenneskelege, tolerante, empatiske og ikkje-valdelege.

Miljøpartiet Dei Grøne vil arbeide for tidleg innsats i barnehage og skule for å hindre større utfordringar seinare i skuleløpet. Dette gjeld alle born, både dei med særskilde behov, med og utan diagnose, og born som har behov for større utfordring enn det den vanlege undervisinga gjev dei. Alle born har lik rett til utdanning. Det stiller krav til utdanningsinstitusjonane. Me vil ha fleire lærarar, færre elevar i klassane og sunne innemiljø.

Miljøpartiet Dei Grøne på Bømlo vil:

- At arbeidet i barnehage og skule skal baserast meir på tillit til pedagogar og fagtilsette sin kompetanse og mindre på byråkratiske ordningar og målstyring
- Arbeida for å behalda alle skular og barnehagar i Bømlo.
- Fastsetje ei øvre grense for elevar pr. lærar og elevar pr. klasse
- Styrkje skule og barnehagar mellom anna ved å tilby etter- og vidareutdanning til dei fagtilsette
- Styrkje dei praktiske og kreative faga i skulen
- Ha trygge skuleveggar i form av gong- og sykkelveggar
- Setje innemiljø for skuleelevar på dagsorden
- Arbeide for å danne tverrfaglege team for elevar med særskilde behov, slik at alle involverte partar samhandlar (PPT, BUP, Foreldre, Skule, osv.)
- Arbeide for å innføre skulehagar og parsellhagar ved alle skular og barnehagar i Bømlo
- Ha aktiv kjeldesortering ved alle skulane og barnehagane på Bømlo
- At kommunen skal ta med barnehagar og skular i alle planar for utbyggjing, slik at borna vert sikra plass i barnehage og skule i sitt nærrområde
- Leggja til rette for meir og variert fysisk aktivitet i grunnskulen

KULTUR

Dei Grøne meiner kunstnariske uttrykk er ein sentral del av eit levande demokrati. Kultur har ein naturleg plass på offentlege budsjett, men kulturlivet i seg sjølv må vera fritt og uavhengig. Alle skal ha høve til å dyrka og oppleva kultur, og då er det viktig med ein lav terskel for både å kunne skapa og å gleda seg over eit mangfald av kulturuttrykk. Dei Grøne vil leggja til rette for dette gjennom å støtte lokale aktørar innan både breie og smale kulturuttrykk.

Bømlo har eit stort og omfattande kunst- og kulturmiljø. Kulturlivet sine utøvarar og institusjonar må sikrast god tilgong til utstyr, lokale og formidlingsarenaer. Mange startar sin kunstnariske utvikling i kulturskulen. Me vil styrkje dette tilbodet og sørgje for at kulturskulen er mangfaldig, rimelig og held høgt fagleg nivå. Me vil at alle born som ynskjer det skal få plass i kulturskulen. Og kulturskulen bør ha ein viss grad av tilgjenge òg i nærområda.

Miljøpartiet Dei Grøne på Bømlo vil:

- Sikre gode vilkår for Bømlo Kulturhus
- Styrke kapasiteten i kulturskulen
- Arbeide for å flytte Bømlo Folkebibliotek til Bømlo Kulturhus.
- Bruke lokale kunstnarar og designarar i profilering av kommunen sine egne arrangement
- Leggje til rette for rimelege øvingsrom til lokale musikarar
- Støtte lokale festivalar
- Støtte kulturprosjekt der ungdom står for initiativ og gjennomføring
- Krevje ein grøn profil av kulturarrangement som vert støtta av kommunen
- Opne skular og offentlege bygg for foreiningar, kulturinstitusjonar og organisasjonar på ettermiddagen
- Styrke det frie kunstfeltet gjennom satsing på kommunale prosjektmidlar, stipendordningar og støtte til produksjonslokale
- Oppretta fleire plakattavler på sentrale stader

GRØN ØKONOMI

NÆRINGS LIV

Livskraftige lokalsamfunn treng livskraftig næringsliv. Miljøpartiet Dei Grøne ynskjer å leggje til rette for berekraftige og miljøvenlege arbeidsplassar i nærmiljøet.

I eit berekraftig samfunn må me sørgje for at levebrødet vårt kjem frå fornybare energikjelder. I ein overgangsperiode der fornybar energi gradvis erstattar fossil energi, må me jobbe for å erstatta oljebaserte arbeidsplassar som går tapt grunna lågare aktivitet i næringa. Miljøpartiet Dei Grøne på Bømlo ynskjer å leggje til rette for grøn innovasjon.

I ein grøn kvardag vil kommunen kunne fungere som rådgjevar, føregongsmodell og pådrivar for å påverke folket og lokalt næringsliv i forbruk og åtferd. Det er viktig å skape marknader for grønne produkt og etableringshøve for grønt næringsliv.

Kommunen bør bidra til teknologiutvikling for verksemder med store miljøutslepp.

Lokalt næringsliv må få informasjon om støtteordningar for miljøteknologi.

Miljøpartiet Dei Grøne på Bømlo vil:

- Ha mål for nye grønne arbeidsplassar og etablering av miljøvennleg næringsliv
- Gjere det attraktivt for verksemder med lokalt eigarskap å etablere seg i Bømlo
- Arbeide for at klimapartnersamarbeidet i Hordaland held fram og utvidar verksemda
- Arbeide for at lokalt entreprenørskap får gode rammevilkår
- At ufaglærte får høve til å ta fagbrev eller relevant høgskuleutdanning
- Arbeide for regional koordinering og samarbeid blant kommunale einingar og verksemder
- Dreie offentlege innkjøp frå billegaste løysing til løysingar som er best for framtida
- Ikkje inngå avtalar med leverandørar som nektar tariffavtale med egne tilsette

GRØN VEKST

Levestandarden i Noreg har auka betrakteleg dei siste 50 åra. Me tenar meir enn nokon gong tidligare, og brukar pengane på flatskjermar, smart-telefonar, sydenturar eller oppussing av kjøken og bad. Samstundes visar undersøkingar at nordmenn ikkje har blitt lykkeligare sidan 60-tallet, dette til trass for at det private forbruket har blitt mangedobla. Miljøpartiet Dei Grøne ynskjer eit samfunn der livskvalitet prioriterast framfor økonomisk vekst. Me ynskjer også kortare arbeidstid framfor lønnsvekst, samt rettferdig global fordeling framfor meir kjøpekraft. Me er tydelege på at nordmenn må redusera det materielle forbruket og at me må skapa ein økonomi utan veksttvang. Me trur at teknologiske nyvinningar er viktig, men ikkje tilstrekkeleg for å løyse miljøproblema. Me meiner miljø- og klimaproblema bør løysast med ein kombinasjon av lågare forbruk og ny teknologi.

Miljøpartiet Dei Grøne på Bømlø vil:

- Leggje til rette for at folk kan ta ut meir fritid og ha kortare arbeidstid framfor auka løn
- Innføre offentlege innkjøpsordningar som sikrar 50% økologisk mat i offentlige institusjonar og kantiner
- Redusera kasting av mat, blant anna gjennom å oppretta sentralar for utdeling av mat og en avgift på matkasting.
- Auke krava til produktkvalitet og forlenge garantitiden på varer.
- Fjerne moms på gjenbruk og reparasjon

